

Сергеєва І. Ю. Методологічні основи дослідження проблеми інклюзивної освіти дітей дошкільного віку / І. Ю. Сергеєва // Система надання освіти дітям з особливими потребами в умовах сучасного навчального закладу : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Лисичанськ 14 грудня 2016 р.). – Лисичанськ : ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка». – Лисичанськ : ФОП Пронькіна К.В. – 2016. – С. 130 – 131

У статті схарактеризовано сучасний етап розвитку у практиці навчання і виховання результатів наукових досліджень, пов'язаних з упровадженням інклюзивної освіти дітей дошкільного віку. Обґрунтовано методологічні основи досліджуваної проблеми. Проаналізовано сутність понять „методологія”, „інклюзія”, „інтеграція”. Окреслено провідні параметри педагогічної сутності інклюзивної освіти дошкільників. Визначено основні відмінності інклюзивної освіти від інтегрованої освіти.

Ключові слова: інклюзивна освіта, психофізичний розвиток, освітній простір.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасною наукою поняття методології (з грецьк. *tethodos* – шлях дослідження і *logos* – вчення) трактується як система найбільш загальних принципів, форм і методів наукового пізнання, головною особливістю якої є евристичний характер, тобто здатність забезпечити появу нових ідей у конкретних проблемних ситуаціях.

Існує думка, що в теоретико-методологічному розумінні будь-яка особа має певні відхилення від середньостатистичної норми і завдяки цьому явищу є самостійною, відмінною від інших особистістю. Кожен індивід має ті чи інші особливі потреби, до яких суспільство повинно пристосовувати свої зовнішні умови. При цьому повага прав особистості передбачає в той же

час визнання прав суспільної спільноти. Цілком правомірно стверджувати, що за методологією, як основою практичних перетворень, мають виникнути нові методи та форми організації навчально-виховного процесу, принципові зміни у побудові системі супроводу дитини із психофізичними порушеннями, які створять умови для його переходу від основної концепції ретрансляції людського досвіду до ідеї творення особистості як носія культури та загальнолюдських цінностей.

Суттєвим також є витлумачення сучасною філософією у частині методології стосовно доповнення в осмисленні формалізованого апарату конкретних наук, а також вирішення проблеми теоретичних основ науки.

Методологічне дослідження сутності інклюзивної освіти дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку, передбачає конкретизацію феномену інклюзивної освіти, глибшого розуміння етимології термінів «інклюзія», «інтеграція», визначення змісту і форм спільної взаємодії, аналіз цих понять і методів дослідження. Низкою міжнародних організацій ООН (Організація об'єднаних націй) – ЮНЕСКО (Організація об'єднаних націй з питань освіти, науки й культури, з іншими установами), ОБСЄ (Організація з безпеки та співробітництва в Європі), ЮНІСЕФ(дитячий фонд ООН) стверджується про те, що інклюзивна освіта є пріоритетним напрямком розвитку національних систем освіти та важливим фактором стійкого розвитку суспільства, що передбачає доступність якісної освіти для всіх дітей зі створенням однакових умов для спільного

навчання на основі створення освітнього простору, який відповідає різним потребам. Зокрема, при вивченні умов включення в освітній простір дітей-інвалідів, консультація ЮНЕСКО (1988 р.) дійшла висновку, що «... з урахуванням обмеженості ресурсів, потреби у галузі освіти та підготовки осіб із психофізичними порушеннями не можуть забезпечуватись спеціальними закладами та центрами».

Зазначимо, що ЮНЕСКО дає найбільш універсальне трактування сутності “інклюзивна освіта” як процесу інтеграції дітей в загальноосвітній простір незалежно від їх статевої, етнічної та релігійної приналежності, попередніх навчальних досягнень, стану здоров’я, рівня розвитку, соціально-економічного статусу батьків тощо. Крім того, ЮНЕСКО всіляко підтримує ініціативи країн, спрямовані на вироблення національних стратегій та національних планів дій з інклюзивної освіти.

За твердженням ЮНІСЕФ, інклюзивна освіта – це така організація процесу навчання, за якої всі діти, незалежно від їхніх фізичних, психічних, інтелектуальних, культурних, етнічних та інших особливостей, включені в загальну систему освіти і навчання за місцем проживання разом зі своїми здоровими однолітками в одних і тих же загальноосвітніх закладах, які враховують особливі освітні потреби і надають своїм вихованцям необхідну спеціальну підтримку. Іншими словами, інклюзивна освіта – це навчання різних дітей в одній групі, а не в спеціальній при загальноосвітніх закладах. Встановлено, що основними цінностями інклюзивної освіти є: право кожної людини на освіту; охоплення навчанням дітей із різним рівнем

психофізичного розвитку; допомога у процесі навчання кожному вихованцеві; труднощі у навчанні у певних галузях чи в певний час; основна відповідальність навчально-виховного закладу, педагогів, батьків за дітей та співпрацю у навчанні; постійний супровід педагогів .

Сучасна теорія інклюзивної освіти поєднує кілька напрямків: філософську та педагогічну антропологію, аксіологію, етику, педагогічну деонтологію. Інклюзивне навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку, є вищим ступенем інтеграції, за якого усі навчальні заклади і вся освітня філософія пристосовуються до потреб усіх дітей (згідно наукових джерел та міжнародних документів). Як свідчить практика, у сучасних загальноосвітніх закладах, у тому числі й дошкільних, інтеграція означає, що дитина із психофізичними вадами має бути просто присутньою у них, внаслідок чого спостерігається відсутність повноцінної її участі в житті дошкільного навчального закладу. Інклюзія ж, навпаки, зосереджується на індивідуальних потребах вихованців, сприяючи повноцінній їх участі у всіх активних заходах через відповідне планування, диференціацію та кваліфіковану підготовку фахівців. Тобто, інклюзія – це процес, спрямований на перетворення дитячих садків на заклади з таким освітнім простором, який стимулює та підтримує не лише дітей, а й власних членів трудового колективу. У ході проведення феноменологічного аналізу інклюзивної освіти у дослідженні визначено її основні відмінності від інтегрованої освіти: адаптація освітнього середовища до індивідуальних особливостей дитини; доступність освіти для всіх вихованців; взаємодопомога,

взаємопідтримка та взаємонавчання у процесі спільної діяльності не лише дітей, але й дорослих; особлива діяльність педагога щодо організації спільної діяльності дошкільників із різним рівнем психофізичного розвитку. Саме тому ці два терміни є спорідненими, але не рівнозначними, оскільки характеризують різний ступінь включення дітей з психофізичними вадами в освітню систему.

Література

1. Вісник проекту «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні». – жовтень 2009 – лютий 2010. – 35 с.
2. Концепція розвитку інклюзивної освіти. Наказ МОН України №912 від 1 жовтня 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua>
3. Кузава І.Б. психолого-педагогічні аспекти організації дошкільної інклюзивної освіти / Напрями та перспективи інклюзивного навчання людей / за ред. Ю.Й. Тулашвілі. – Луцьк: ВМА «ТЕРЕН», 2013. – 264с.